

Балабанова К.Є.
Київський Університет імені Бориса Грінченка
e-mail: k.balabanova@kubg.edu.ua
м. Київ, Україна
Онкович А.Д.
Київський національний університет культури і мистецтв
e-mail: ioj@ukr.net
Боголюбова М.М.
Київський медичний університет
e-mail: m.boholiubova@kmtu.edu.ua

Новітні теорії сучасної медіаосвіти

Постановка проблеми. Сучасний погляд щодо використання медіаджерел у навчальному процесі спонукає до ефективного користування медіаресурсом, а відтак треба знати принципи, за якими діють ЗМІ. Це орієнтує на розгляд основних теорій у галузі мас-медіа. Дослідники зазначають, що на формування і розвиток багатьох із них значно вплинули класичні праці Г. Лассуела і М. Маклюєна – засновників теорії медіа [3, 6, 9, 15, 19,]. Сьогодні дослідники ведуть мову про теорії медіа і медіаосвіти. Аналіз наукової літератури засвідчує виокремлення таких основних теорій: ін'єкційна, ідеологічна, семіотична, культурологічна, споживання і задоволення потреб тощо [4, 7, 12]. Цікаво, що практичними підходами відзначаються майже всі теорії медіа й медіаосвіти. Зазначений перелік не означає, що розвиток теорій припинився, проте наша мета – засвідчити присутність новітніх теорій у медіаосвітньому просторі.

Виклад основного матеріалу. Для початку звернімося до теорій медіаосвіти, які докладно проаналізував і представив проф. О.В. Федоров і представники його наукової школи, інші дослідники. Назвемо їх. Зауважимо принагідно, що всі теорії передбачають певні педагогічні стратегії.

«Ін'єкційна» («захисна», «протекціоністська», «прищеплювальна») *теорія медіаосвіти* (Inoculatory Approach, Protectionist Approach, Hypodermic Needle Approach, Civil Defense Approach, etc.) та її теоретична база – «ін'єкційна» теорія медіа (теорія «магічної кулі»). Ключові цілі - запобігання

шкідливим впливам медіа, протиставлення «вічних культурних цінностей» негативному впливові медіа, навчання розуміння відмінностей між реальністю і медіатекстом; пом'якшення ефекту надмірного захоплення медіа – переважно щодо дитячої та молодіжної аудиторії і та ін.

Теорія медіаосвіти як джерела задоволення потреб аудиторії та її теоретична база - теорія «споживання і задоволення» в галузі медіа. Її педагогічна стратегія спрямована на допомогу аудиторії видобувати з медіа максимум користі відповідно до своїх потреб (з урахуванням стимулювання розуміння тих, хто навчається, ролі медіа в їхньому житті, здатностей до аналізу й оцінювання окремих елементів медіатекста).

Ідеологічна теорія медіаосвіти (Ideological Approach) та її теоретична база - ідеологічна теорія медіа. Головні цілі медіаосвіти: стимуляція бажання аудиторії змінити систему масової комунікації (якщо у влади в країні перебувають сили, далекі від ідеології педагога), або навпаки – прищеплення думки, що система медіа, котра склалася, – найкраща (якщо влада в державі належить лідерам, ідеологію яких педагог цілком поділяє). Основний зміст медіаосвіти: політичні, соціальні та економічні аспекти медіа.

Семіотична теорія медіаосвіти (Semiotic Approach). Семіотична теорія медіа (Р. Барт, Ж. Берже, К. Метц та ін.) як теоретична база семіотичної теорії медіаосвіти. Головна мета медіаосвіти: навчання аудиторії „правильно читати” медіатекст. Основний зміст медіаосвіти: коди й «граматика» медіа тексту.

Культурологічна теорія медіаосвіти (Cultural Studies Approach) та її теоретична база (культурологічна теорія медіа). Головна мета медіаосвіти: навчання аудиторії розуміння того, як медіа можуть збагатити сприйняття, знання і т. ін. людини. Основний зміст медіаосвіти: «ключові поняття» медіаосвіти, ролі, котрі відіграють у суспільстві стереотипи, що ширяться за допомогою медіа. Провідні представники цієї теорії медіаосвіти Д. Букінгем, К. Безелгет, Е. Харт, Б. Дункан, К. Ворсноп та ін.

«Практична» теорія медіаосвіти (Practical Approach) та її теоретична база: адаптована теорія «споживання і задоволення» в галузі медіа. Тип

стосунків медіа й аудиторії (вплив медіа на аудиторію обмежений, вона може сама правильно вибрати й оцінити медіатекст відповідно до своїх потреб). Головна мета медіаосвіти: допомогти аудиторії видобути з медіа максимум практичної користі відповідно до своїх потреб. Основний зміст медіаосвіти: навчання учнів (або педагогів) використовувати медіаапаратуру, медіатехнології, програмне забезпечення.

Теорія медіаосвіти як формування «критичного мислення» (Critical Thinking Approach, Critical Democratic Approach) та її теоретична база (синтез «захисної», «семіотичної» та «ідеологічної» теорій; остання адаптується у пом'якшеному, позбавленому відверто «класового» й «марксистського» вигляду). Головна мета медіаосвіти: захистити учнів від маніпулятивного впливу медіа, навчити орієнтуватися в інформаційному потоці сучасного демократичного суспільства. Основний зміст медіаосвіти: вплив медіа з допомогою так званих «кодів» (умовностей-символів).

Естетична (художня) теорія медіаосвіти (Aesthetic Approach, Media as Popular Arts Approach) та її теоретична база (культурологічна теорія медіа). Головна мета медіаосвіти: навчання аудиторії основних законів і мови художнього спектру медіаінформації, розвиток естетичного (художнього) сприйняття й смаку, здатності до кваліфікованого аналізу художніх медіатекстів. Основний зміст медіаосвіти: мова медіакультури, авторський світ творця художнього медіатексту, історія медіакультури (історія кіномистецтва, художнього телебачення, фотографії і та ін.).

Соціокультурна теорія медіаосвіти (Social and Cultural Approach) та її теоретична база: культурологічна теорія (необхідність освіти як результат розвитку медіакультури) й соціологічна (як результат усвідомлення в педагогіці значущості соціальної ролі медіа). Російський дослідник О.В. Федоров, зокрема, зазначає, що у соціокультурній теорії медіаосвіти О.В. Шарикова зроблено спробу подолати перегини як теорії розвитку критичного мислення (з її акцентом на «викриття» негативних або брехливих тенденцій в медіакультурі), так і (значною мірою оснований на семіотичній теорії

медаосвіти) концепцій «візуальної грамотності», «медіаграмотності», котрим властива асоціальність, відрив від суспільних аспектів діяльності медіа.

Теоретичною базою **теологічної/ релігійної теорії медіаосвіти** (Theological Approach), за О. Федоровим, є близька до етичної теологічна теорія медіа. Передбачається, що медіа здатні формувати певні духовні, етичні/моральні, ціннісні принципи аудиторії (особливо це стосується неповнолітніх). Зрозуміло, що ціннісні орієнтації у цьому випадку залежать від конкретного релігійного контексту, з істотними відмінностями для християнської, мусульманської, буддистської або іншої віри. На думку О.В. Федорова, дана теорія цілком може бути синтезована не тільки з етичної, але й з ідеологічної, естетичної, екологічної, запобіжної теорій медіаосвіти й теорією розвитку критичного мислення [18, 20].

Зауважимо, що нині дослідники розглядають технології професійної підготовки журналіста для роботи в освітній пресі, досліджують педагогічну журналістику або й взагалі розглядають медіапродукти з педагогічної точки зору. Це дало підстави Г.В. Онкович виокремити **педагогічну теорію медіаосвіти** [4, 7, 8]. Їй прислужилися розмірковування Т.Є. Денисович [2] про «менталетворчу місію педагогічної журналістики» через вплив на людину різними інформаційними засобами з метою формування в її свідомості позитивного і культурного статусу.

Будь-яка теорія у навчальному сенсі не може оминати педагогічні технології, котрі – через опертя на мас-медіа – стають медіаосвітніми технологіями. Викладачі, котрі працюють у вишах, де готують медійників, в силу навчальних обставин, – медіадидакти. Вони готують фахівців для роботи в інформаційному просторі й використовують для цього різні технології. На думку Г.В.Онкович, **медіадидактична теорія освіти** [8] присутня при створенні медіапродукту, при підготовці фахівців у галузі медіа. Дослідники, котрі переймаються проблемами впливу мас-медіа, теж, безперечно, є медіадидактами. Залежно від того, на який канал набуття знань навчителі спрямовують споживача, спонукало Г.В. Онкович говорити про

пресодидактику, теледидактику, кінодидактику, інтернет-дидактику тощо як про складники медіадидактики [12]. Саме вони мають розробляти теорії медіалогії як науки про медіа, науково обґрунтовувати зміст медіаосвіти, вивчати закономірності, принципи, методи й організаційні форми навчання із залученням медіапродуктів та опертям на мас-медіа. Медіаосвітні технології в поєднанні з іншими технологіями втілюють принципи гуманізації освіти, сприяють підвищенню професійного, інтелектуального, культурного, духовного, морального рівня фахівця [11, 12]. Їхнє виокремлення в окрему частину педагогіки – медіадидактику - дає підстави говорити про дидактичну (медіадидактичну) теорію освіти та медіаосвіти й орієнтувати дослідників на перспективу роботи в цьому напрямкові.

Останнім часом поняття «медіадидактика» стає «парасольковим поняттям, яке охоплює значну кількість відгалужень. З»ява їх свідчить про активний розвиток медіадидактичної теорії. Медіаосвітні технології нині все частіше використовуються у навчальному процесі з іншою метою – їх залучають для поглиблення фахових знань з обраної спеціальності. Засоби масової інформації сьогодні присутні у фаховому становленні спеціалістів різних галузей й орієнтують на підвищення професійного рівня упродовж життя. Відтак ідеться про професійно-орієнтовану медіаосвіту [5, 14, 17]. Педагоги у процесі навчання й виховання активно використовують медіазасоби при викладанні дисциплін – тож ведемо мову про предметну медіаосвіту. Можна наводити безліч прикладів, щоб пересвідчитися у перспективах розвитку медіадидактичної теорії медіаосвіти [1, 10, 13, 15]. Як висновок, можемо зазначити, що нова інтегративна наука – медіаосвіта, в процесі опанування якої людина набуває інформаційної та медіаграмотності, має бути представлена як навчальна дисципліна у вищій (і не тільки) школі. Саме завдяки їй медіа стають звичним засобом самоосвіти особистості впродовж життя. І саме в цьому – запорука розвитку теорій сучасної медіаосвіти.

Література:

1. Білецький, В. С., Онкович, Г. В., Онкович, А. Д. Нове в медіаосвіті: науково-педагогічна блогодидактика // Івано-Франківськ : Прикарпатський вісник НТШ. Слово. – 2018. – № 4(48). – С.380-391. ISSN 2304-7402.
2. Денисович, Т. Е. Педагогическая журналистика / Т. Е. Денисович. – М. : ФОРУМ, 2009. – 144 с.
3. Колесниченко В. Л. Становление и развитие медиаобразования в Канаде [Электронный ресурс] : автореф. дисс. на соискание учёной степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 "Общая педагогика, история педагогики и образований" / В. Л. Колесниченко. – М., 2007. – 173 с.
4. Ляшкевич А. І. Онкович Г. В. Теорії сучасної медіаосвіти // Медіасфера и медиаобразование: специфика взаимодействия в современном социокультурном пространстве : Могильов: Ин-т МВД, 2015.– С. 320 – 327.
5. Немировська Н.В. Блогодидактика на уроках // Інформаційний збірник для директора школи та завідувача дитячого садка (темат. випуск), 2018. - № 8.
6. Онкович Г. В. Медіаосвітні технології і компетентнісний підхід / Г. В. Онкович // Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України: мат-ли методол. сем.–К. : Пед. думка, 2009.– С. 206-217.
7. Онкович, Г. В. Теорії медіаосвіти // Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи : наук.-практ. журн. / відп. ред. С. І. Кравченко. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім.Лесі Українки, 2012.– Вип. 1 (1).– 132 с. – С.29–33.
8. Онкович, Г.В. Медіадидактична теорія освіти й медіаосвіти // К: Проблеми освіти, 2011. – № 66. – С.181-186.
9. Онкович А. Д. , Боголюбова М. М. Нове в медіаосвіті: мовно-педагогічна блогодидактика // Інновації та традиції у мовній підготовці іноземних студентів: тези доповідей міжнародного науково-практичного семінару. – Х. : Видавництво Іванченка І. С., 2018. – 336 с. – С.195 - 199.
10. Онкович Г.В., Онкович А. Д. Соціальна мережа як джерело розвитку і саморозвитку професійної компетентності педагога // Проблеми освіти: збірник наукових праць / ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України.- Вінниця, 2018. – Вип. 88 (част. 2) 346 с. – С А.Д. – С. 91 - 101.
11. Онкович Г.В. Новітні терміни медіаосвіти та медіадидактики // Лінгвістика. Лінгвокультурологія. Кроскультурна і міжкультурна комунікація: проблеми, питання, рішення. - Дніпро, ДНУ ім.Олеса Гончара, 2018. № 12. – Частина 2. – С.277-291.
12. Онкович Ганна, Онкович Артем. Нове в медіаосвіті: блогодидактика // Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи: Збірник статей УІ міжн. науково-метод. Конф. – Київ. : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2018. – 240 с. - С.163-169.
13. Онкович Г. В. , Білецький В. С. , Онкович А. Д. Нове у вищій освіті: інженерна блогодидактика (на прикладі підготовки спеціалістів для нафтогазової сфери) // Інновації та традиції у мовній підготовці іноземних студентів: тези доповідей міжнародного науково-практичного семінару. – Х. : Видавництво Іванченка І. С., 2018. – 336 с. – С.199 - 204.

14. Онкович Г., Ляліна О., Яцентюк М. Нове в медіаосвіті: медична блогодидактика // Інновації та традиції у мовній підготовці іноземних студентів: тези доповідей міжнародного науково-практичного семінару. – Х. : Видавництво Іванченка І. С., 2018. – 336 с. – С. 204 – 208.
15. Почепцов, Г. Г. Медіа: теорія масових комунікацій : навч. посібник для студентів і аспірантів / Г. Г. Почепцов. – Київ : Альт прес, 2008. – 403 с.
16. Приходькіна, Н. О. Основні положення концепції Герберта Маршалла Маклюєна в контексті виникнення феномена медіаосвіти // Вісник Чернігівського нац. педаг. ун-ту ім.Т.Г.Шевченка.- 2017. -Вип.142. – С.145–150.
17. Сахневич І.А. Педагогічні умови застосування блогодидактики в процесі вивчення англійської мови професійного спрямування і формування медіакультури студентів ВТНЗ// Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. педаг. ун-т ім. Г.Сковороди», 2017. - № 37-1.- Т.6. - С.237-247. - К.: Гнозис.
18. Федоров А.В., Онкович Г.В., Левицкая А.А. Светское и теологическое медиаобразование // Scholars' Press, 2018. – 320 с.
19. Федоров, А. В. Медиаобразование: история, теория и методика / А.В. Федоров. – Ростов, 2001. – 708 с.
20. Федоров, А. В. Теологическая теория медиаобразования / А. В. Федоров // Инновации в образовании. – 2007. – № 11. – С. 96–101.

*Безкорвайна Л.С., Штиленко О.Л.
Харківський національний
автомобільно-дорожній університет
м. Харків, Україна
e-mail: lsbez52@gmail.com*

Традиційні та інноваційні технології в навчанні мови іноземних студентів: співвідношення і застосування

Технічні засоби навчання давно і міцно займають важливе місце в системі мовної підготовки іноземних студентів. Сучасний рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє моделювати багато функцій викладача, пов'язаних із введенням інформації, управлінням процесом навчання, контролем, аналізом помилок, їх корекцією тощо. І в той же час комп'ютерні технології роблять навчальний процес пізнавальним, цікавим, гнучким, творчим, емоційним і ефективним.

Однак доводиться з жалем констатувати, що область викладання російської та української мов як іноземних (РЯІ і УЯІ) поки ще недостатньо